

Forsvarets operative hovedkvarter  
Postboks 800 Postmottak  
2617 Lillehammer  
Norge  
Mbo(at)mil.no

Oslo, xx.xx.xx

Deres ref.:  
2021/013338-001/FORSVARET760  
Major Marianne Rygh Bø  
FOH/Opr stab/J4/ing.seksjon

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):  
2021/5371

Saksbehandler:  
Anne-Margit Bull

## Vedtak om tillatelse for Forsvarets bruk av biocidet Virkon S

Vi viser til deres brev av 3. mars 2021 og 15. april 2021 og møte med Miljødirektoratet, Mattilsynet og Forsvaret 16. mars 2021 om Forsvarets bruk av desinfeksjonsmiddelet Virkon S i forbindelse med alliert mottak og utenlandske avdelingers deltakelse på øvelser og operasjoner i Norge.

### 1 Vedtak

Miljødirektoratet gir Forsvaret tillatelse til forurensende virksomhet med krav og vilkår som fremgår av dette brevet.

Tillatelsen gjelder fra dags dato.

Miljødirektoratet gir Forsvaret tillatelse til bruk av desinfeksjonsmiddelet Virkon S for å hindre spredning av dyre- og plantesykdommer, skadegjørere og fremmede arter ved mottak av alliert milltært materiell og personell i forbindelse med utenlandske avdelingers øvelser og operasjoner i Norge. Tillatelsen gjelder også ved mottak av norsk materiell fra utlandet, utførsel av norsk materiell og ved forflytning mellom regioner i Norge.

Tillatelsen er gitt etter forurensningsloven § 11, jf. § 16.

Forsvaret skal betale et gebyr for Miljødirektoratets saksbehandling. Gebyret fastsettes til [xx] kroner. Vedtaket om gebyr er gjort etter forurensningsforskriften § 39-4.

### 2 Kort om bakgrunnen for saken

Forsvarets operative hovedkvarter har i brev av 3. mars 2021 og 15. april 2021 anmodet Miljødirektoratet om å vurdere Forsvarets bruk av desinfeksjonsmiddelet Virkon S til biologisk grensebeskyttelse. Bruk av biocidet Virkon S inngår i Forsvarets rutiner for å redusere risikoen for innførsel og spredning av smittsomme dyre- og plantesykdommer,

skadegjørere og fremmede arter ved forflytning av militært materiell og personell over landegrenser og mellom regioner med ulik zoo-sanitær status i Norge.

Forsvaret ønsker en snarlig avklaring av rammefaktorene for bruk av Virkon S under allierte mottak som er planlagt i 2021 og i 2022, men også til bruk i det videre arbeidet med biologisk grensebeskyttelse.

Forsvaret opplyser at forutsigbarhet er viktig. Det ønskes at Miljødirektoratet gir en generell aksept for bruk av desinfeksjonsmiddelet slik at det ikke er nødvendig å søke om ny tillatelse hver gang et alliert fartøy ankommer Norge, eller når Norge skal forflytte eget materiell inn og ut av landet.

Forsvaret foreslår som en mulig løsning at det gis en rammetillatelse for bruk av Virkon S, men uten at lokalitet og mengde oppgis. Opplysninger om lokalitet og mengde kan ifølge Forsvaret være gradert informasjon eller kan være opplysninger som kan brukes til å avdekke annen gradert informasjon.

## 2.1 Rettslig utgangspunkt

### Forurensningsloven

Når Miljødirektoratet vurderer om tillatelse til forurensende virksomhet skal gis, og eventuelt på hvilke vilkår, skal vi legge vekt på de forurensningsmessige ulempene ved tiltaket sammenholdt med fordeler og ulemper tiltaket for øvrig vil medføre, jf. forurensningsloven § 11 siste ledd. I vurderingen vil vi særlig ta i betraktning i hvilken grad den omsøkte virksomheten er akseptabel sett i lys av forurensningslovens formål og retningslinjer i §§ 1 og 2.

### Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens forvaltningsmål i §§ 4 og 5 ligger til grunn for Miljødirektoratets myndighetsutøvelse. Videre skal prinsippene i §§ 8 til 12 om blant annet kunnskapsgrunnlag, føre-var-tilnærming og samlet belastning legges til grunn som retningslinjer når Miljødirektoratet treffer beslutninger som berører naturmangfold.

### Vannforskriften

Vannforskriften inneholder forpliktende miljømål om at myndighetene skal sørge for at alle vannforekomster skal oppnå god kjemisk og økologisk tilstand innen 2021 med mindre det er gitt unntak med hjemmel i forskriften § 9 eller § 10.

### Biocidforskriften

Biocidforskriften inneholder en godkjenningsordning for stoffer med biocidvirkning og for biocidprodukter for å sikre at produktene på markedet er trygge å bruke for både helse og miljø, samt at de er tilstrekkelig effektive.

### 3 Miljødirektoratets vurdering

#### 3.1 Begrunnelse for vedtaket

Miljødirektoratet har konkludert med at Forsvartets omsøkte bruk av Virkon S til biologisk grensebeskyttelse er akseptabel sett i lys av forurensningslovens formål og retningslinjer i §§ 1 og 2. Etter en samlet vurdering av de forurensningsmessige ulempene ved bruk av biocidet sammenholdt med de fordeler og ulemper dette for øvrig vil medføre, gir vi tillatelse til bruk av Virkon S på nærmere fastsatte vilkår.

Siden tillatelsen er en rammetillatelse uten angitt lokalitet for behandling, har vi satt vilkår om at det i hvert enkelt brukstilfelle skal gjøres en vurdering av konsekvenser for natur og miljø for den enkelte lokalitet som planlegges benyttet, jf. naturmangfoldloven § 9. Det skal tas hensyn til sårbare naturverdier og lokale miljøforhold. Forsvaret skal vurdere alternative behandlingssteder eller gjøre tiltak for å skjerme naturverdier og miljøet for øvrig.

Tillatelsen omfatter kun biocidet Virkon S. Dersom det er ønskelig å bruke andre biocider, må det søkes om en endring av tillatelsen.

#### Fordeler ved bruk av Virkon S til biologisk grensebeskyttelse:

Ifølge brev fra Forsvaret 3. mars 2021 har Mattilsynet pålagt Forsvaret å benytte Virkon S for å redusere faren for at man tar med seg smittsomme sykdommer og fremmede arter inn i landet eller mellom områder med ulik zoosanitær status innen Norge. Virkon S er effektiv mot de sykdommer vi frykter mest og som er de som er mest sannsynlige gitt den nåværende smittesituasjonen i Europa og øvrige verdensdeler. Virkon S er i vanlig bruk i akvakulturnæring, husdyrbruk og industrianlegg.

Miljødirektoratet ser viktigheten av å redusere risikoen for innførsel og spredning av dyre- og plantesykdommer, skadegjørere og fremmede arter i forbindelse med forflytning av militært materiell.

Vi har også lagt vekt på at Virkon S er anbefalt brukt av Mattilsynet fordi det er effektivt og enkelt å bruke. Produktet er også i stor grad brukt i husdyrbruk og akvakultur over hele verden, inkludert i Norge. Miljøeffektene er mer omtalt under punkt 4 "Faktagrunnlag" nedenfor.

Miljødirektoratet anser at fordelene ved bruk og utslipp av fortynnet løsning av Virkon S er større enn ulempene.

#### 3.2 Vurdering av prinsippene i naturmangfoldloven

*Vurdering av kunnskapsgrunnlaget, jf. naturmangfoldloven § 8:*

Siden tillatelsen er en rammetillatelse uten at det er angitt hvor biocidet skal brukes, og i hvilken mengde, har vi ikke kunnet vurdere nærmere hvilket konkret naturmangfold som kan bli påvirket eller hvilke konkrete effekter bruken av biocidet vil ha. Vi har heller ikke kunnskap om hvor ofte biocidet skal brukes, siden dette avhenger av sikkerhetssituasjonen og forsvarrets øvingsfrekvens. Men ut fra de iboende egenskaper ved biocidet og beskrivelsene av hvordan det brukes, kan vi likevel vurdere miljøeffektene på et generelt grunnlag.

Biocidproduktet Virkon S er en kraftig oksidant som uskadeliggjør mikroorganismer, sporer, frø og andre organismer som blir behandlet. Ved avrenning av produkt til naturen, vil organismene som lever der påvirkes og vil kunne drepes dersom konsentrasjonen og virkningstiden er tilstrekkelig. Virkon S er nærmere beskrevet i faktagrunlaget i punkt 5.2.

Virkon S brytes raskt ned i kontakt med organisk materiale og akkumuleres ikke i næringskjeder. Påvirkningen vil derfor være lokal og av begrenset varighet. Naturmangfoldet vil også kunne beskyttes ved at biocidbehandlingen hindrer introduksjon av skadelige fremmede arter og sykdommer ved militære øvelser og operasjoner.

Miljødirektoratet vurderer at bruken av Virkon S vil kunne beskytte naturmangfoldet siden intensjonen med bruken nettopp er å hindre introduksjon og spredning av skadelige fremmede arter og sykdommer ved militære øvelser og operasjoner.

#### *Vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldlovens § 10:*

Vi har ikke kunnskap om den samlede belastningen som økosystemene vil bli utsatt for i de aktuelle områdene. Men det kan ikke utelukkes at områdene vil være påvirket av andre faktorer slik det ofte vil være på f.eks. industriområder eller kaianlegg. På den annen side vil bruk av biocidet kunne begrense den samlede belastningen ved å hindre innførsel av fremmede organismer i forbindelse med militære øvelser og operasjoner.

På bakgrunn av at vi ikke har konkret kunnskap om samlet belastning på arter og økosystem i de enkelte tilfellene, er det ut fra føre-var-prinsippet satt vilkår for å begrense mulig skade, se neste avsnitt om vurderinger etter naturmangfoldloven § 9.

#### *Vurdering av føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9:*

På bakgrunn av ovenstående begrensninger i kunnskap om lokalitet, samlet belastning og hyppighet av bruk av biocidet, vil det være usikkerhet knyttet til hvilke effekter bruken kan ha på de aktuelle økosystemene.

Det foreligger ingen konkrete funn eller andre indikasjoner på at det vil være naturmangfold som kan påføres vesentlig skade ved bruk av biocidet. Til tross for at det ikke foreligger konkrete funn, anser vi at føre-var-prinsippet kommer til anvendelse i denne spesielle saken fordi lokalitetene og mengden som skal brukes er ukjent.

Vi har derfor satt vilkår i tillatelsen for å begrense mulige skader. Det er bl.a. satt vilkår om at Forsvaret skal skaffe seg kunnskap om naturtilstand og sårbare naturverdier på de enkelte lokalitetene før bruk av biocidet, og at bruken ikke skal medføre vesentlig skade

på bestander og/eller de aktuelle økosystemene. Det er også stilt krav om tiltaksplikt ved økt forurensningsfare.

### **3.3 Begrunnelse for vilkår og krav**

Vilkårene som er satt under skal bidra til å begrense mulige skadevirkninger ved bruk av biocidet.

## **4 Vilkår**

### **4.1 Plikt til å redusere forurensning så langt som mulig**

All forurensning er isolert sett uønsket. Forsvaret plikter å gjøre tiltak som hindrer eller reduserer utslipp av biocid så langt det er praktisk mulig og uten urimelige kostnader. Tillatelsen forutsetter at det er gitt samtykke fra grunneier der biocidet skal brukes.

Bruk av biocidet skal ikke medføre vesentlig skade på berørte bestander og/eller det aktuelle økosystemet ellers.

Der det er praktisk gjennomførbart skal brukt biocid samles opp og håndteres som avfall.

All bruk av produktet skal skje i henhold til produsentens anvisninger.

### **4.2 Plikt til å undersøke miljøtilstand og naturverdier**

Forsvaret skal skaffe seg kunnskap om miljøtilstand og sårbare naturverdier i økosystemer der biocidet skal brukes, f.eks. fra nettstedet Naturbase. Ved bruk skal Forsvaret ta hensyn til sårbare naturverdier og miljøet for øvrig. Forsvaret skal vurdere alternative behandlingssteder eller tiltak for å skjerme naturverdier og miljøet ellers.

Dokumentasjon kan bli etterspurt ved tilsyn.

### **4.3 Tiltaksplikt ved økt forurensningsfare**

Dersom det oppstår fare for økt forurensning, plikter Forsvaret så langt det er mulig uten urimelige kostnader å iverksette de tiltak som er nødvendige for å eliminere eller redusere den økte forurensningsfaren, herunder om nødvendig å redusere eller innstille aktiviteten.

Akutt forurensning skal varsles i henhold til gjeldende forskrift.

### **4.4 Utslipp til kommunalt avløpsnett**

Utslipp av biocid til kommunalt nett må avklares med de aktuelle kommunene.

#### 4.5 Bruk skal skje i henhold til kjemikalier regelverk

Bruk av Virkon S skal skje i overensstemmelse med kravene i REACH-regelverket<sup>1</sup>, biocidregelverket og annet regelverk for kjemikalier.

Vi tar forbehold om endringer av tillatelsen når Virkon S er ferdig regulert under EUs biocidforordning (forordning (EU) nr. 528/2012). Når en eventuell godkjenning av produktet etter biocidforordningen foreligger, må bruksbetingelsene i godkjenningen følges.

#### 4.6 Avfall

Avfall skal håndteres i tråd med gjeldende regelverk, og skal tas hånd om på en slik måte at det blir minst mulig til skade og ulempe.

#### 4.7 Tilsyn

Bedriften plikter å la representanter for forurensningsmyndigheten eller de som denne bemyndiger, føre tilsyn med anleggene til enhver tid

## 5 Faktagrunnlag

### 5.1 Beskrivelse av Forsvarets bruk av Virkon S

Forsvaret har redegjort for følgende om deres bruk av Virkon S:

Det overordnede målet med biologisk grensebeskyttelse er at militær aktivitet ikke skal endre den zoo-sanitære situasjonen i Norge, og hindre innførsel av plantesykdommer og skadegjørere til Norge eller andre områder der Forsvaret opererer. Systemet for denne grensekontroll er beskrevet i en egen militær bestemmelse ("Forsvarets sanitet, Bestemmelse om tiltak for å hindre spredning av dyre- og plantesykdommer, skadegjørere og fremmede arter ved forflytning av materiell, tjenestedyr og personell, 2018-04-12").

De opplyser at biologisk grensekontroll gjøres ved mottak av allierte i forbindelse med operasjoner og øvelser, men også ved innførsel av norsk materiell fra utlandet og ved utførsel av norsk materiell. Biologisk grensekontroll kan også utføres ved forflytning av materiell mellom regioner med ulik zoo-sanitær status i Norge.

Den biologiske grensekontrollen gjennomføres av Forsvarets veterinærer og innebærer kontroll, vask, desinfisering og etterkontroll av materiell før videre transport på land. Forsvarets sier i søknaden at desinfeksjonsmiddelet hovedsakelig brukes der det blir avdekket manglende etterfølgelse av Forsvarets krav ved mottak av materiell. De har også behov for å bruke større volumer ved større mottak, spesielt ved en krise hvor alliert materiell kan måtte flyttes på kort varsel. Dessuten i situasjoner der norsk materiell skal forflyttes til nasjoner som setter krav om desinfeksjon før innførsel.

---

<sup>1</sup> Forskrift om registrering, vurdering, godkjenning og begrensning av kjemikalier (REACH-forskriften) av 30.05.2008 nr. 516

Forsvaret sier det er vanskelig å fastsette hvor ofte det kommer allierte fartøy med materiell til Norge, da dette er avhengig av sikkerhetssituasjonen og hva som bestemmes på det politiske nivå. De viser til at alle allierte mottak/besøk er politisk bestemt og det har blitt en ny «normal» med en stor-øvelse hvert annet til fjerde år. I tillegg kontrolleres mindre enheter og norske rotasjoner jevnlig.

Forsvaret opplyser følgende om miljøeffekter av Virkon S:

- Virkon S er et bredspektret desinfeksjonsmiddel. Mattilsynet anbefaler bruk av Virkon S da det har dokumentert effektivitet mot de smittsomme agens som er mest aktuelle.
- Produsenten oppgir at Virkon S brytes raskt ned i naturen.
- Virkon S bioakkumulerer ikke.
- Det er et oksidativt middel som inaktiveres raskt i kontakt med organisk materiale.
- Ved normal bruk av en bruksløsning på 1 - 2 prosent, og med ivaretagelse av hensynsregler, er Virkon S trygt å bruke. Risiko for «punktutslipp» er liten. Brukskonsentrasjonen på 1 - 2 prosent blir ytterligere fortynnet når stoffet spyles av i etterkant av behandlingen.
- Stoffet har lav giftighet, er mindre farlig og mer miljøvennlig enn flere andre tilgjengelige desinfeksjonsmidler. Det er i hyppig bruk innen landbruk, havbruk og annen industri. Normal bruk vil derfor ikke medføre at havneiere må foreta korrigerende tiltak i ettertid.

Forsvaret opplyser videre at brukerne av Virkon S i Forsvaret er veterinærer som er godt kjent med reglene for oppbevaring og hvordan Virkon S skal fortynnes og brukes.

## 5.2 Miljødirektoratets beskrivelse av Virkon S

Virkon S er et biocidprodukt basert på det aktive stoffet Pentakalium bis(peroksymonosulfat) bis(sulfat); CAS-nr. 70693-62-8. Det aktive stoffet er under vurdering som biocid under EUs biocidforordning (forordning (EU) No 528/2012), som er implementert i norsk rett gjennom biocidforskriften. Virkon S er dermed omfattet av overgangsbestemmelsene i biocidforordningens artikkel 89, og innebærer at bruk av produktet er tillatt frem til en beslutning er tatt under dette regelverket.

Pentakalium bis(peroksymonosulfat) bis(sulfat) har ikke fått harmonisert klassifisering ennå. Det er foreslått en klassifisering for "Akvatisk kronisk 3: H412; "skadelig, med langtidsvirkning, for liv i vann". Virkon S inneholder ca 50% av dette stoffet, i tillegg til andre formuleringsstoffer som kan være giftige for vannmiljø.

Stoffet er et peroksid som utøver sin effekt gjennom å være en kraftig oksidant som ødelegger cellemembraner, og slik uskadeliggjør mikroorganismer, sporer, frø og andre organismer det kommer i kontakt med. Stoffet hydrolyserer derfor raskt i kontakt med

organisk materiale. Halveringstiden er ifølge REACH-registreringsdossieren testet til å være under 11 minutter i 3 ulike jordtyper (<https://echa.europa.eu/>). Halveringstiden i sjøvann er oppgitt til 5,2 timer, mens den i ferskvann er oppgitt til 202 timer. Stoffet er veldig vannløselig og kan være mobilt i jord.

Virkon S brukes ved at materiell blir sprøytet med en 1 - 2 % løsning av Virkon S i vann. Etter 30 minutter virkningstid, skal produktet så skylles av med vann, som resulterer i en ytterligere fortykning av produktet. Gjennom kontakt med organisk materiale på materialet som behandles, kan det forventes at en betydelig del av det aktive stoffet i løsningen vil være avreagert i løpet av behandlingsprosessen før det kan nå det ytre miljø.

I tilfeller der større mengder produkt benyttes, eller når avrenning fra behandlingen vil skje direkte til det ytre miljøet, vil en oppsamling av avrenning fra behandlingen være et aktuelt risikoreduserende tiltak. Dette gjelder spesielt der det er fare for avrenning til ferskvannsforekomster siden halveringstiden er lenger i ferskvann.

## 6 Saksgang

Miljødirektoratet behandler søknader i samsvar med forurensningsforskriften kapittel 36 om behandling av tillatelser etter forurensningsloven.

### 6.1 Forhåndsvarsel og uttalelser

*Fylles ut senere.*

## 7 Klagerett

Forsvaret og andre med rettslig klageinteresse kan klage på vedtaket, inkludert gebyrsatsen. En eventuell klage bør inneholde en begrunnelse og hvilke endringer som ønskes. I tillegg skal andre opplysninger som kan ha betydning for saken, komme fram.

Klagefristen er tre uker fra dette brevet ble mottatt. En eventuell klage skal sendes til Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet sender kopi av dette brevet med vedlegg til berørte i saken.

Hilsen  
Miljødirektoratet

Kopi til: